

5. Тимошенко К. О. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикції адміністративних судів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук спец. : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Тимошенко Катерина Олегівна ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2012. – 20 с.

6. *Правова доктрина України* : у 5 т. / ред. Ю. П. Битяк. – Харків : Право, 2013. – Т. 2 : Публічно-правова доктрина України. – 864 с.

7. *Адміністративне право України* : підруч. / ред. Т. О. Коломєць. – Київ : Істина, 2012. – 528 с.

8. Прилуцький С. В. Концепція судового права та перспективи її впровадження у правову систему України: Наукова доповідь / С. В. Прилуцький. – Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – 28 с.

Рябченко О. П. Щодо новелізації предмета адміністративного права: питання наукової дискусії

Доведено актуальність проблеми істотного оновлення термінології в адміністративному праві і процесі. Необхідне формування єдиних наукових підходів щодо визначення сутності і змісту категорії «адміністративний процес» з метою уникнення використання цього терміна для позначення фактично різних за правовою природою явищ. Запропоновано включити судовий адміністративний процес до складу системи судового права. Судове право доцільно розуміти у його «класичному» значенні, коли ним охоплено цивільний, кримінальний та адміністративний процеси (за підходом В. Рязановського), а також господарський процес. Запропонований підхід у перспективі дасть змогу опрацювати єдину модель процедур судового розгляду та уникнути деяких особливостей у правовому регулюванні судових юрисдикцій, актуальних у сучасних умовах, але фактично помилкових. Запропоновано зміну підходу до визначення юрисдикції адміністративних судів шляхом включення категорій публічно-правових спорів на основі конкретних порушень прав, свобод громадян, прав та законних інтересів юридичних осіб у публічно-правових відносинах.

Ключові слова: адміністративний процес, судове право.

Рябченко Е. П. О новеллизации предмета административного права: вопросы научной дискуссии

Доказана актуальность проблемы существенного обновления терминологии в административном праве и процессе. Необходимо формирование единых научных подходов к определению содержания и смысла категории «административный процесс» с целью недопущения использования этого термина для обозначения фактически различных по правовой природе явлений. Предложено включить судебный административный процесс в систему судебного права. Судебное право целесообразно понимать в его «классическом» значении, когда им охвачены гражданский, уголовный и административный процессы (согласно подходу В. Рязановского), а также хозяйственный процесс. Такой подход позволит разработать, в перспективе, единую модель процедур судебного рассмотрения и не допустить в дальнейшем отдельных особенностей правового регулирования судебных юрисдикций, актуальных в современных условиях, но фактически ошибочных. Предложено изменить подход к определению юрисдикции административных судов путем включения категорий публично-правовых споров, исходя из конкретных нарушений прав, свобод граждан, прав и законных интересов юридических лиц в публично-правовых отношениях.

Ключевые слова: административный процесс, судебное право.

Riabchenko O. On the administrative law subject novelization: scientific debate issues

The need of revision of doctrinal approaches to the administrative law subject definition is proved. It is necessary to forming the same scientific approaches to the definition the «administrative process» category nature and content to avoid using this term to refer to phenomena with actually different legal nature. There proposed to include the judicial and administrative process to judicial law system. It is advisable to understand the judicial law in its «classical» meaning, when it covers civil, criminal and administrative processes (on V. Ryzanovskiy approach), and business process. The proposed approach will allow to study, in the future, a single model of litigation and to avoid in the future of some features in the legal regulation of court jurisdiction relevant to modern conditions, but factually incorrect. There proposed change to approach to defining the jurisdiction of administrative courts by incorporating the categories of public-law disputes, based on violations of rights and freedoms of citizens, rights and legitimate interests of legal persons in public law relations is proposed.

Key words: administrative process, judicial law.

УДК 347.91/.95

*Сергій Олександрович Корєд,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного права і процесу
Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького*

**ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ
НА РЕФОРМУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ**

Визнавши Україну соціальною, правовою державою, а людину – найвищою соціальною цінністю, Конституція України, таким чином, визначила соціальну спрямованість діяльності держави, головним обов'язком якої є утвердження і забезпечення прав людини. Як відомо, діяльність держави здійснюється у різноманітних правових формах, однією з яких є правосуддя, яке, маючи конституційне підґрунтя, забезпечує реальну реалізацію і втілення у життя принципів соціальної, правової, демократичної держави. Правосуддя ж, як самостійна галузь державної діяльності, зі свого боку, здійснюється у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального та конституційного судочинства. При цьому саме цивільне судочинство, з огляду на суб'єктний склад його учасників, якими в абсолютній

більшості є громадяни, а також його призначення – вирішувати спори, що виникають із цивільних, сімейних, трудових, житлових правовідносин, які посідають основне місце серед усіх правовідносин у державі, є найпопулярнішою і найбільш дієвою формою захисту цивільних прав та інтересів громадян.

Таким чином, оскільки судовий захист є найвищою гарантією забезпечення прав і свобод громадян, тому цивільна процесуальна діяльність повинна мати соціальний характер і бути орієнтованою передусім на людину, її права і свободи, що потребують захисту.

Проте під час другого етапу судово-правової реформи внесені ще у 1996 р. до Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) зміни встановили нову регламентацію принципу змагальності, посиливши змагальні засади цивільного судочинства, та обмежили обов'язок суду офіційно з'ясувати обставини справи. Цим, на нашу думку, держава, яка проголосила себе соціальною і правовою та взяла на себе головним обов'язком забезпечення прав і свобод людини, фактично «віддалилася» від громадян та «самоусунулася» від виконання функцій правосуддя в інтересах суспільства і громадян та не забезпечує, таким чином, своїм громадянам передбачене Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод право на ефективний засіб юридичного захисту.

Призначення цивільного судочинства та його роль у механізмі захисту прав людини пов'язані передусім із функціями, функціональним призначенням цивільного процесу, а його, відповідно, із цивільною процесуальною формою взагалі. Тією чи іншою мірою це питання розглядали такі вчені-процесуалісти, як В. Баранкова, С. Бичкова, В. Бігун, В. Бобрик, С. Васильєв, Є. Васьковський, М. Вікут, К. Жуйков, В. Комаров, С. Курочкін, П. Радченко, Н. Рассахатська, І. Решетнікова, В. Тертишніков, Г. Тимченко, М. Треушніков, І. Удальцова, С. Фурса, А. Цихоцький, Н. Чечіна, М. Штефан, М. Шакарян, В. Ярков та інші, а також судді – Д. Луспенник, В. Кононенко, В. Кривенко, П. Шевчук, А. Ярема. Порухнене питання частково висвітлювали В. Бринцев, І. Марочкін, О. Пасенюк, С. Прилуцький та інші при аналізі ефективності судово-правової реформи. Проте на співвідношення пасивного характеру діяльності суду в процесі з'ясування обставин справи та соціальної ролі держави в юридичній літературі увага не зверталася.

А тому мета статті полягає у з'ясуванні ролі правосуддя у цивільних справах у соціальній державі та встановлення відповідності змагальної моделі цивільного судочинства соціальній спрямованості діяльності Української держави інтересам суспільства загалом та кожного громадянина зокрема.

Як вже було зазначено вище, внесені у 1996 р. до ЦПК України зміни встановили нову регламентацію принципу змагальності та обмежили офіційне доказування суду. Таким чином, виникла нова змагальна модель цивільного судочинства, яка істотно обмежила активну роль суду. Коментуючи вказані зміни, В. Бринцев зазначав, що звільнення суду від забезпечення повноти і всебічності дослідження обставин справи дійсно закладає передумови для істотного полегшення роботи суду. Проте, на його думку, ця модель формального правосуддя, згідно з якою у суду «не болить» голова за встановлення істини, хоч і достатньо поширена у світі, навряд чи коли-небудь буде позитивно сприйнята в нашому суспільстві внаслідок специфічного менталітету більшості населення [1, с. 50]. При цьому в юридичній літературі проблеми реалізації змагальної форми судочинства пов'язують передусім із недоступністю юридичної допомоги [2], незважаючи на те, що Верховна Рада України прийняла Закон України «Про безоплатну правову допомогу», механізм реалізації якого дуже складний, а така допомога для переважної більшості громадян у цивільному судочинстві залишиться лише декларацією.

Варто зауважити, що завдання соціальної політики неможливо розв'язати, не поставивши в центр уваги людину, не забезпечивши умов для її належного розвитку і самореалізації. Досвід країн Європи свідчить, що демократичні перетворення у державі неможливі, якщо вони не мають духовних вимірів, орієнтованих на обов'язкове врахування приватних інтересів людини і громадянина, їхню гармонізацію із суспільними інтересами [3, с. 425].

Проте запроваджена в цивільне судочинство у 1996 р. змагальна модель правосуддя фактично призвела до того, і деякі вчені-процесуалісти це вважають правильним, що юридична некомпетентність позивача стала реальною підставою для відмови в задоволенні позову, коли він не здатен належним чином користуватися своїми процесуальними правами, не знає норм матеріального права і не може довести свої позовні вимоги [4, с. 30].

Отже, фактично на реальність судового захисту впливає або розумова здатність учасника процесу (юридична обізнаність), або його майновий стан (здатність отримати платну кваліфіковану правову допомогу), що вказує на проблему соціальної нерівності громадян у суспільстві. І хоча, як зазначав суддя Верховного Суду України (далі – ВСУ) у відставці В. Кононенко, бідність може і повинна бути поштовхом для того, щоб людина почала активно «ворушити лапками» [5, с. 27], все одно реалізація неоднакових розумових і фізичних здібностей людей обов'язково призводить до соціальної нерівності, поглиблення якої створює напруженість у суспільстві та породжує конфлікти [3, с. 424]. Тому бажання

і вміння людей захищатися у суді, їхня активна поведінка в судовому процесі є вирішальним фактором дійсної процесуальної рівності, яка здатна забезпечити дійсний захист суб'єктивних прав і законних інтересів [6, с. 24–31].

Свого часу Є. Васьковський вважав, щоб усунути шкідливий вплив нерівносильності сторін, необхідно зробити одне з двох: або ввести обов'язкову участь фахівців-юристів у процесі, або покласти на суди обов'язок сприяти сторонам при встановленні фактичних обставин справи. Науковець віддавав перевагу другому способу і наводив як приклад положення Австрійського Статуту, згідно з яким суд зобов'язаний вжити всіх заходів, щоб сторони дали всі пояснення, які необхідні для встановлення фактичних обставин, що є підставою заявлених сторонами прав і вимог. Самодіяльності суду мають бути покладені дві межі: 1) згідно з принципом диспозитивності суд не може вимагати подання документів та викликати свідків, якщо обидві сторони заявлять, що вони цього не бажають (на це правило як елемент змагальності звертав увагу й К. Малишев [7, с. 284–285]); 2) про існування документів, речових доказів та свідків суд повинен дізнатися із посилання на них однією зі сторін, а не шляхом самостійних розшукув [8, с. 104–105].

Г. Тимченко вважає, що юридична і фактична рівність сторін має бути послідовно відображена у ЦПК України, ґрунтуючись на принципі рівності сторін у правових можливостях користування процесуальними засобами захисту їхніх інтересів, які повинні бути доповнені процесуальною активністю суду. Адже допомога тому, хто не вміє, як вважає учений, – це обов'язок судді [9, с. 8].

Варто приєднатися до думки М. Вікут, що одним із пріоритетів правової політики в галузі здійснення правосуддя має бути розробка реальних гарантованих заходів, спрямованих на зміцнення і розвиток принципу процесуальної рівності сторін. Тільки в поєднанні з принципом процесуальної рівності сторін принцип змагальності може належно «працювати» [10, с. 161–162].

Як роз'яснив Конституційний Суд України (далі – КСУ), правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення у правах (абзац 10 п. 9 рішення КСУ від 30 січня 2003 р. № 3-рп/2003).

При цьому справедливість, як вважає В. Кононенко, – це основна риса гуманізму і складова поняття «гуманітарне право», яке, зі свого боку, варто розуміти як норми, спрямовані на захист прав і свобод людини. Отже, поновлюючи порушені права і свободи, суд виконує гуманні функції, а це означає, що в його рішеннях закладені принципи рівності і поваги до людської гідності, піклування про благо людей. Автор вважає, народний суд має діяти лише за справедливістю і законом в ім'я громадянина цієї країни [5, с. 73, 295].

Коротко формулюючи зміст ст. 3 Конституції України в контексті діяльності суду, вчені-процесуалісти стверджують, що суспільство очікує від судочинства в Україні, що воно забезпечить людині її права на життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку, а у разі їх порушення – право на їх відновлення та компенсацію тощо [11, с. 19–20].

Водночас варто пам'ятати, що в суді завжди є незадоволена рішенням сторона. Як зазначав суддя ВСУ у відставці В. Кононенко, одна сторона виходить із суду з вдячністю Богу, вважаючи суддю справедливим, розумним і порядним, а інша сторона говорить, що його купили, він корупціонер [5, с. 63].

Щоб зменшити подібні випадки, на нашу думку, необхідно виходити з того, що держава не повинна перекладати свою відповідальність за якісне правосуддя на своїх громадян, які за законом не зобов'язані мати юридичну освіту, і таким чином, приховано змушувати людину користуватися правовою допомогою, прикриваючись принципом «змагальності».

Проголосивши право громадян на судовий захист і справедливий судовий розгляд, держава таким чином взяла на себе зобов'язання забезпечити зазначені права громадянам незалежно від їхньої освіти, майнового стану, розумових здібностей тощо, а отже, саме на суд має бути покладено обов'язок не лише керівництва рухом процесу, а й встановлення обставин справи з власної ініціативи та витребування необхідних для справи доказів.

Адже саме суд, від імені якого діє професійний суддя, як ніхто інший є юридично грамотним, знає норми права й уповноважений державою їх застосовувати з наданням результатам такого правозастосування законної сили. Водночас суду для правильного застосування норм права потрібно встановити обставини, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення матеріальних прав та обов'язків. Тому встановлення обставин справи не може бути пасивним обов'язком суду і перекладатися на юридично неграмотні сторони. Такий обов'язок має покладатися на суд і саме останній має нести від імені держави перед людиною відповідальність за встановлення істини в справі і правильність застосування на підставі цього норм матеріального права. Адже, як слушно зауважує Л. Ванеєва, суд одночасно перебуває в державних і процесуальних правовідносинах і несе одночасно обов'язки перед державою та перед сторонами, а відтак для їх здійснення й повинен володіти владними повноваженнями [12, с. 27–28].

До речі, навіть у США, де реалізована змагальна модель цивільного судочинства в її класичному вигляді, тобто де суд виконує лише роль «арбітра», повинен пам'ятати про верховенство права у правозастосовній діяльності, тлумачити норми формального правового документа якраз у напрямі реалізації верховенства права або, як висловлюються американці, діяти на допомогу правосуддю [13, с. 172].

Крім того, як слушно зауважує С. Дегтярьов, про який «захист» із боку суду як мету сучасного цивільного судочинства може йтися, якщо сторони стикаються із необхідністю виконання процесуальних обов'язків унаслідок принципу змагальності, коли звертаючись до суду особа залишається один на один із процесуальним законом (а точніше - з необхідністю його знання і виконання процесуальних обов'язків, інакше суд може не захистити її права) та з протилежною стороною [14, с. 61].

Варто погодитися із думкою В. Репеті, що законодавство покладає на суд обов'язок дотримуватися соціальної спрямованості держави, вести судовий розгляд відповідно до принципу справедливості. При цьому зазначається, що ціллю діяльності такого суду передусім має стати не ухвалення рішення, в якому, як правило, є сторона, яка виграла і програла справу, а примирення сторін, знаходження «золотої середини», прагнення, наскільки це можливо, задовольнити інтереси кожної сторони в цивільному процесі. Зважаючи на це, однією з груп повноважень суду (інструктивні, вказівні і забезпечувальні) мають стати миротворницькі повноваження [15, с. 402].

З огляду на викладене ми вважаємо, що цивільне судочинство в соціальній державі має своїм призначенням забезпечити громадянам такий судовий розгляд із застосуванням активних повноважень у процесі доказування, щоб порушені права кожної людини, яка звернулася до суду або була залучена до судової процесуальної діяльності, незалежно від освіти, майнового стану і розумових здібностей, отримали судовий захист, незважаючи на процесуальну активність (пасивність) такої людини, лише за наявності однієї умови – бажання отримати захист у спірних правовідносинах. Все інше має бути активним обов'язком суду, зокрема: визначення предмета доказування, з'ясування кола необхідних доказів і життєвих заходів щодо їх витребування, а також визначення правильного способу захисту порушеного права в межах предмета позову в спірних правовідносинах. Судовий розгляд будь-якої справи має завершуватися остаточним вирішенням правового конфлікту, що виник між сторонами, та виключати можливість (необхідність) пред'явлення на підставі ухваленого судового рішення нових «похідних» позовів між тими самими сторонами. Саме така модель цивільного судочинства, на нашу думку, і відповідатиме соціальній спрямованості діяльності держави та може бути визнана ефективною.

Використані джерела

1. Брынцев В. Д. Основные направления дальнейшего совершенствования законодательных основ судебной власти / В. Д. Брынцев // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 18–19 квітня 2002 р.) / редкол.: В. В. Сташич (голова, ред.) [та ін.]. – Київ ; Харків : Юрінком Інтер, 2002. – С. 49–53.
2. Грабовська О. О. Проблеми реалізації змагальних прав у цивільному судочинстві / О. О. Грабовська // Судова апеляція. – 2011. – № 4 (25). – С. 93–98.
3. Хома Н. М. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід : монографія / Н. М. Хома. – Київ : Юридична думка, 2012. – 592 с.
4. Фурса С. Я. Цивільний процес України: проблеми і перспективи : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, С. В. Щербак, О. І. Євтушенко. – Київ : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2006. – 448 с.
5. Кононенко В. И. Особое мнение. Записки судьи / В. И. Кононенко. – Киев : Арттек, 2009. – 472 с.
6. Гражданский процесс Российской Федерации / под ред. А. А. Власова. – М. : Юрайт-Издат, 2003. – 584 с.
7. Мальшев К. Курс гражданского судопроизводства : сочинение / К. И. Мальшев. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1876. – Т. 1. – 454 с.
8. Васильковский Е. В. Учебник гражданского процесса / Е. В. Васильковский ; под редакцией и с предисловием В. А. Томсинова. – М. : Зерцало, 2003. – 464 с.
9. Тимченко Г. П. Принцип доступности судебного захисту в историческом та теоретическом аспектах / Г. П. Тимченко // Судова апеляція. – 2010. – № 3 (20). – С. 6–12.
10. Викут М. А. Актуальные вопросы гражданского процессуального права / М. А. Викут // Правоведение. – 1998. – № 1. – С. 161–162.
11. Цивільний процес України: академічний курс : підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. С. Я. Фурси. – Київ : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2009. – 848 с.
12. Ванеева Л. А. Гражданские процессуальные правоотношения : учеб. пособие / Л. А. Ванеева. – Владивосток : Дальневосточный государственный университет, 1974. – 40 с.
13. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб. : у 3 кн. / В. І. Шишкін. – Київ : Юрінком Інтер, 2001. – Кн. 1. – 320 с.
14. Дегтярев С. Л. Реализация судебной власти в гражданском судопроизводстве: теоретико-прикладные проблемы / С. Л. Дегтярев. – М. : Волтерс Клувер, 2007. – 376 с.
15. Репетя В. О. Новый взгляд на роль суду в цивільному судочинстві / В. О. Репетя // Проблеми цивільного права та процесу : матеріали наук.-практ. конф., присвяченій пам'яті професора О. А. Пушкіна (22 травня 2010 р.). – Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2010. – С. 399–401.

Короєд С. О. Вплив соціальної спрямованості діяльності держави на реформування цивільного судочинства в Україні

Стаття присвячена ролі правосуддя у цивільних справах у соціальній, правовій державі та встановленню відповідності змагальної моделі цивільного судочинства, тобто пасивності суду у встановленні обставин справи, соціальної спрямованості діяльності Української держави, інтересам суспільства загалом та кожного громадянина зокрема. Робиться висновок, що цивільне судочинство відповідатиме соціальній спрямованості діяльності держави лише за наявності процесуальної активності суду та за умови завершення судового розгляду остаточним вирішенням правового конфлікту та усуненням у майбутньому необхідності пред'явлення на підставі ухваленого судового рішення нових «похідних» позовів між тими самими сторонами.

Ключові слова: правосуддя, цивільне судочинство, соціальна спрямованість, держава, суд, змагальність, активність.

Короєд С. А. Влияние социальной направленности деятельности государства на реформирование гражданского судопроизводства в Украине

Статья посвящена роли правосудия по гражданским делам в социальном, правовом государстве и установлению соответствия состязательной модели гражданского судопроизводства, то есть пассивности суда в установлении обстоятельств дела, социальной направленности деятельности Украинского государства, интересам общества в целом и каждого гражданина в частности. Делается вывод, что гражданское судопроизводство будет отвечать социальной направленности деятельности государства только при наличии процессуальной активности суда и при условии завершения судебного разбирательства окончательным решением правового конфликта и исключением в будущем необходимости предъявления на основании принятого судебного решения новых «производных» исков между теми же сторонами.

Ключевые слова: правосудие, гражданское судопроизводство, социальная направленность, государство, суд, состязательность, активность.

Koroied S. The impact of social orientation of the state on reform of civil justice system in Ukraine

Article is focusing on the role of justice in civil cases in social, constitutional state and establishment of compliance with the adversarial model of civil litigation, notably passivity of court in establishing of the facts in case, the social orientation of the Ukrainian state, to the interests of society as a whole and every citizen in particular. It is concluded that the civil litigation will meet the social orientation of state activity only in case of procedural activity of the court and subject to the completion of the trial by final resolution of the legal conflict and exclusion in the future of necessity to fill on the basis of the court judgment of new «derivative» lawsuits between the same parties.

Key words: justice, civil litigation, social orientation, state, court, competitiveness, activity.

УДК 349.3

*Михайло Миколайович Шумило,
старший науковий співробітник
відділу проблем цивільного, трудового
та підприємницького права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник*

**ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ТЕРЕНАХ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ У ЧАСИ
ВХОДЖЕННЯ ДО СКЛАДУ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ ПОЛЬСЬКОЇ 1918–1939 рр.**

Одним із недосліджених досі питань у пенсійному праві, а саме в українському науковому диспуті, залишається історія пенсійного забезпечення на території Східної Галичини та Волині за часів існування Другої Речі Посполитої Польської (Другої республіки) так званих Східних кресів (*Kresy Wschodnie*). Це зумовлено тим, що всі джерела, які говорять нам про цей історичний період, написані польською мовою і не були перекладені українською. Враховуючи той факт, що Галичина та Волинь є невід'ємною частиною України, то й історія цих земель, у контексті пенсійного забезпечення населення того часу, вплетена в національну правову спадщину. Ця наукова розвідка присвячена пенсійному забезпеченню, що було чинне на території Східної Галичини, нині це Львівська, Івано-Франківська та Тернопільська області, та Волині, нині це Волинська та Рівненська області, проте, якщо бути більш конкретним, то йдеться про законодавство міжвоєнної Польщі.

Так склалося, що українська правнича думка у своїх наукових студіях спиралася лишень на російськомовні джерела, а відповідно і добре висвітленим є історія пенсійного забезпечення у Російській імперії та в Радянському Союзі. На жаль, поза увагою науковців залишалися значні напрацювання польських та австрійських учених. Це дослідження є першим в Україні науковим пошуком історії пенсійного забезпечення міжвоєнного часу на території Західної України.

Перш ніж зосередити свою увагу на пенсійному забезпеченні, необхідно окреслити стан законодавства в соціально-забезпечувальній сфері на території, яка становила тогочасну Польщу після падіння трьох імперій (Німецької, Австро-Угорської, Російської).